

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 40. — Рівне: РДГУ, 2008. — 176 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

УДК: 37:16 (091) (477)

І.В. МАЛАФІК

АНТОН СЕМЕНОВИЧ МАКАРЕНКО І ПЕДАГОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ

Резюме. А.С. Макаренко – наша національна гордість, він належить не лише нам, він належить усьому світові. А.С. Макаренко дуже любив людей, поважав кожну конкретну людину, але водночас і багато вимагав від неї. Основний засіб виховання – організація життєдіяльності колективу. Педагогічне мислення – основа грамотної педагогічної культури.

Ключові слова: стиль педагогічного мислення, колектив, життєдіяльність колективу, системність мислення, функціонально-морфологічна системна структур, мислення-процес відображувальний, диз'юнктивний, недиз'юнктивний.

У своїй статті ми не будемо та й не хочемо порушувати монополію тих, хто досліджує Макаренка, кого називають макаренкознавцями, ми не все знаємо про нього, але кожен з нас має право бачити і розуміти Макаренка так, як він це бачить і розуміє. Ось лише декілька штрихів до портрета цієї великої людини у нашому уявленні.

Худорлявий, невисокий, у напіввійськовій формі, завжди в окулярах в масивній чорній оправі або пенсне, лише на перший погляд видавався не дуже симпатичною людиною, але варто було йому заговорити рівним, приємним голосом, неголосно, неквапливо, як його обличчя враз набирало красивої форми і він ніби притягував до себе. Його любляче називали “Антон” і в усіх справах і діях вихованців, навіть в їх ході і мові відчувалася манера їхнього “Антон”. Це той випадок, коли кажуть: достатньо подивитись на чайку як вона ходить, щоб зрозуміти, що вона вмє літати.

У своїй манері слухати і говорити, навіть ходити і діяти, вихованці Антона Семеновича, самі того не підозрюючи, копіювали його: у поведінці з іншими, в тому числі і з вихованцями завжди рівний і спокійний, винятково дисциплінований, його слово-закон, пообіцяв-обов'язково виконає, він людина із залізними нервами, все прораховував за багато кроків наперед, жодного лишнього слова з його уст, але водночас людина м'яка, довірлива і дуже добра. Таке поєднання людських рис-дуже рідкісний дарунок природи. Наведемо такий приклад. У музейний зал зайшла група комунарів саме тоді, коли там проходила екскурсія. І до закінчення екскурсії ніхто із комунарів не порушив тиші, ніхто не промовив жодного слова, а їх було більше 30.

І під кінець екскурсії вони тихо, організовано, не привертаючи до себе уваги, вийшли із зали. У знак вдячності екскурсійна група довго і від душі аплодувала їм за таку поведінку.

У всіх його діях проявлялися риси педагогічного мислителя. Можна було б відтворити хід його думок на основі літературних, науково-педагогічних ідей і сформулювати уявлення про стиль його педагогічного мислення, ми не будемо цього робити, а назвемо лише його педагогічні кити.

Перше: він дуже вимогливо, навіть прискіпливо ставився до підбору своїх кадрів. Антон Семенович підбирав таких учителів і вихователів, яким, образно кажучи, вірив більше, ніж самому собі.

Друге. Він дуже любив людей і дуже їх поважав, але й багато від них вимагав. Якомога більше вимогливості до людини, але й разом з тим якомога більше й поваги до неї – цей його лозунг став педагогічною класикою.

Третє. Щоб виробити звички культури поведінки, позитивні людські якості, потрібно весь час в цьому вправлятися. Як і коли? Шляхом епізодичного вправлення хорошого результату добитися неможливо, так само як і шляхом моралізування, бесід, лекцій. І він приходив до висновку: потрібно виробити закони поведінки і покласти ці закони в основу життя конкретного колективу, фактично створити умови, щоб саме ці закони і працювали кожної миті.

Четверте. Для Антона Семеновича колектив був не самоціллю. Колектив був первинним завданням, саме первинним, а не першим чи основним. Добре сформований колектив - це надзвичайно тонкий інструмент виховання особистості кожної людини. Для нього головне – кожна конкретна людина.

П'яте. Один із законів руху колективу він сформулював так: динаміка розвитку колективу визначається динамікою перспективних ліній. Ніколи у своїй практичній діяльності він не порушував цього закону [3].

У його спорі з Н.К. Крупською - ми на боці А.С. Макаренка. Один з предметів спору - воєнізація життя. І ось чому. Діти, які прибували в комуну, були немиті, брудні, обдерті, голодні, зі своїми звичками безпритульного життя. Антон Семенович вимогливо і ретельно ставився до того, щоб все було красиво, естетично, особливо в побуті, в одязі, в діях. На його думку такий різкий перехід в бік підсилення естетичності їхнього життя – це дуже серйозний виховний крок, тому ходіння красивим строєм, у красивій, випрасуваній одязі, чистій, акуратній – хто міг без захоплення і без вдячності на все це дивитись. Зрозуміло, що це мало величезний виховний вплив.

У всіх чисельних прикладах, пов'язаних із життям комуні і колонії, ми знаходимо зразки педагогічного мислення, виняткового педагогічного дару педагога [3].

Педагогічне мислення – це дуже важлива складова педагогічної культури. Можна з впевненістю сказати, що вчитель, який не володіє розвинутим педагогічним мисленням – слабкий учитель [1; 6].

Знову звернемось до прикладів, тепер вже сучасних. Нещодавно у програмі російського телебачення “Пусть говорят” Андрія Малахова розповідався дикий з точки зору педагогічного мислення факт: учителька

іноземної мови з досить великим стажем забрала в учня 5-го класу мобільний телефон, який між іншим не працював, бо була відсутня Сім-карта. Він звернувся до директора школи і той розпорядився, щоб учителька повернула учневі телефон, однак вона проігнорувала розпорядження директора школи, тоді учень звернувся до психолога школи, учителька не послухала і його. Батько був на роботі два дні (до того ж, хлопчик від тітки отримав запевнення, що якщо він буде себе добре поводити, то влітку йому куплять комп'ютер). Хлопчик не хотів втрачати свій авторитет серед учнів і не побачив іншого виходу як повіситись. Причому накреслив схему, де його можна буде знайти і поклав цю схему на стіл у своїй кімнаті. Коли його знайшли, він був уже мертвим. Що думала вчителька, та й чи взагалі вона думала про те, які дії учня можуть бути? На жаль, у багатьох випадках ми більше думаємо про себе, ніж про дітей і не прогнозуємо їхньої наступної поведінки.

Другий випадок. На уроці математики в 3-му класі учень, що сидів біля вікна, ніби і слухав учительку, але дивився на хлопчиків, які на вулиці ганяли м'яч. Декілька разів вона йому давала зауваження, врешті-решт нагрубилла, обізвала його, декілька разів піднімала його, після чого хлопчик сів, опустив голову на парту, закритися руками і так сидів до кінця уроку. Можна було просто пересадити його в інший ряд і не було б ніяких проблем.

І потрібно було б знати, що в такому віці ще не всі діти можуть керувати своєю волею і те, що інколи роблять – це не бажання їх, це вияв їхньої природи, точніше природи даного періоду їхнього розвитку.

А ось приклад іншого плану. Матір одного з учнів, який скептично відносився до свого класного керівника і не завжди слухав його, одного разу попросила свого сина передати записку класному керівникові. Цю записку мати поклала в конверт і не заклеїла його. Син приніс записку класному керівникові, який прочитав таке: Шановний Віктор Григорович, я, мати Вашого учня Саші дозволяю вам застосовувати до нього міри фізичного впливу в тому випадку, якщо він Вас не буде слухати або порушуватиме норми шкільного життя. Прочитавши записку, класний керівник зрозумів крок матері: мати прекрасно знала, як і класний керівник, що син обов'язково прочитає записку і буде враховувати заяву матері в своїх діях. У шкільній практиці прикладів грамотної учительської поведінки, дійсно педагогічного мислення, більше, ніж досить, але й прикладів протилежного характеру теж немало.

Отже декілька думок про мислення взагалі і педагогічне зокрема, при цьому звернемось до теорії.

Ми виходимо з того, що мислення – це опосередковане відображення дійсності. Опосередковане означає: через посередника, з посередником. Якщо спостерігаємо, розглядаємо деякий предмет, то відбувається безпосереднє відображення цього предмета в корі головного мозку. На основі відчуттів різної модальності формується психічно цілісне утворення, яке ми називаємо чуттєвим образом. Це область сприймання, область відчуттів. Основними інструментами здійснення мислення, отже основними засобами мислення є поняття, судження, умовиводи, теорія. За допомогою таких мисленневих дій як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння устанавлюється зв'язок між ними, утворюється вже не чуттєвий образ дійсності, а пізнавальний. Зрозуміло, що пізнавальний образ утворюється на чуттєвій основі [2].

За своєю природою мислення не є інформаційним процесом, це процес відображу вальний [4]. А відображення – це результат взаємодії з оточуючою дійсністю. Очевидно педагогічне мислення – це процес відображення педагогічної дійсності. Однак педагогічна дійсність – це суб'єктно-суб'єктна і суб'єктно-об'єктна взаємодія, разом узяті. Оскільки будь-яку взаємодію можна розглядати як систему, то мислення взагалі, і педагогічне, зокрема, системне [4].

Ми встановили, що кожна система має так звану системно-функціональну структуру, яка є інваріантом усіх систем. Це виступає як дуже важливий закон системного аналізу [4].

Наповнення цієї структури конкретним предметним змістом ми назвали системно-змістовою декомпозицією [4; 5].

Розгляд об'єкта як системи призводить до відкриття системної якості об'єкта, а системна якість є найвищою. Отже системність мислення – це найвища якість мислення. Відомо, що якість – це система властивостей, які має цілісне системне утворення. Такими властивостями є: ієрархічність, функціональність, структурність, емерджентність. Об'єднання цих властивостей у цілісність відбувається за посередництва аналізу, синтезу та інших дій. Про те, як відбувається це об'єднання ми не знаємо, тобто операційна структура цих дій невідома і як показують дослідження серйозних психологів – не може бути встановлена.

Серйозний і глибокий дослідник мислення А.В. Брушлинський вважає, що мислення як систему слід розглядати як диз'юнктивно-недиз'юнктивне утворення. Диз'юнктивний означає такий, в якому можна виділити частини цілого, зв'язки між частинами, а недиз'юнктивний передбачає, що перед нами ціле, яке не має ніяких частин, немає ніяких зв'язків між цими частинами. Однак це ціле можна розглядати як систему, для цього потрібно його уявно розрізувати певною площиною і в площині цього перерізу виявляти елементи системи. Якщо перевести на звичайну просту мову, то це виглядає так: на рівні диз'юнктивному мислення здійснюється від аналізу до синтезу, а на рівні недиз'юнктивному рух думки відбувається від аналізу через синтез [4]. Лише одне маленьке слово відрізняє одне мислення від іншого, а різниця разюча: в першому випадку ми йдемо від частин до цілого, а в другому - від цілого до частин. Як показала практика застосування другого підходу в педагогічній діяльності істотно змінює багато речей.

Розглянемо, наприклад, педагогіку як навчальний предмет. Ми вивчаємо окремо, роздільно її частини: дидактику, теорію виховання, школознавство, історію педагогіки. Окремо вивчаємо процес навчання, процес виховання, процеси розвитку. І лише потім хочемо, щоб учителі на місцях склеїли ці три частини і щоб у них

получилось ціле. Формально це ніби робиться, бо в поурочних планах визначаємо цілі уроку різних груп. А насправді, цього не можна зробити, бо навіть в теорії це питання не розроблено. Вся справа в тому що ми рухаємось від частин до цілого. А реальний процес – це навчально-виховний процес як ціле і очевидно потрібно вивчати саме ціле, а це означає, що змінить своє обличчя і дидактика і теорія виховання. Щодо дидактики, то ми вже зробили певний крок, намагаючись створити дидактику цілісного навчально-виховного процесу [5].

Приклад другий. Ми наполегливо переконуємо що нам пора перейти від типологічної стратегії навчання до цільової і в центр уваги поставити не окремих уроки, а ціле, систему уроків з даного розділу, але для цього потрібно перейти і від поурочних планів до технологічних карт навчального процесу [5].

Приклад третій. Науки розвиваються щодня, щосекунди, школа явно не встигає за ними. Обсяг знань, які отримує учень, хочемо ми цього чи не хочемо, зростає. А відомо, що при зростанні обсягу знань порушується їх структура, відбувається зростання навантаження на пам'ять. Потрібно шукати шляхи виходу з цього становища. На нашу думку ми знайшли природний вихід із становища. Відомо, що темпи розумового розвитку зростають до 11 років, а з 12 – вже починають спадати, десь біля 20 років – вони нульові, тобто розумовий розвиток перебуває на порівняно одному, сталому рівні. Цей рівень потрібно підтримувати. Як? Перейти до іншої парадигми – до розвитку знання, що автоматично підсилить структуру знань і забезпечить їх життя. Це, на нашу думку, фундаментальна ідея сучасної дидактики, і в її реалізації ми зробили певні вагомі кроки.

Привернемо увагу і ще до одного прикладу. Колись, ще з часів Радянського Союзу, особливо в Білорусії і Прибалтиці, добре працювала ідея школи продовженого дня, школи, яка намагалася забезпечити цілісність навчально-виховного процесу в масштабах робочого дня. Це ідея, між іншим, нашого українського педагога, вже покійного, Бориса Кобзаря. Її довгий час намагалися забути, а ось в останній час у нас, на Україні, вона знову почала жити у формі ліцею повного дня. Але ця ідея має і логічне продовження. Чому б не реалізувати ідею **класу повного дня**, особливо класу з поглибленим вивченням предметів чи профільних класів. Ми вважаємо, що рано чи пізно вона набуде своєї практичної реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дистервег А. Дорогоуказатель для образования немецких учителей /Избранные педагогические сочинения. – М.: Просвещение, 1956. – 232 с.
2. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников. – М.: Просвещение, 1976. – 279 с.
3. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. - М., 1984.
4. Малафійк І.В. Системний підхід у теорії і практиці навчання.-Рівне: Редакційно-видавничий відділ РДГУ.- 2005. - 485с.
5. Малафійк І.В. Дидактика. Навч. посібн. - К.: Кондор, 2005. - 395 с.
6. Макаренко А.С. Соч., т.5. – М., 1998.
7. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. – М.: 1994. – 244 с.

Резюме. А. С. Макаренко – наша національна гордість, он принадлежит не только нам, он принадлежит всему миру. Он очень любил людей, уважал каждого конкретного человека, но одновременно и много требовал от него. Основное средство воспитания – организация жизнедеятельности коллектива. Педагогическое мышление – основа грамотной педагогической культуры.

Ключевые слова: коллектив, организация жизнедеятельности коллектива; закон движения коллектива; педагогическая культура; педагогическое мышление; функционально-морфологическая структура системы.

The summary. A.S. Makarenko is our national pride. He belongs not only to us, but to the over world. A.S. Makarenko liked people, he respected every concrete person, and simultaneously required a lot from her. Pedagogic mentality is the basis of high pedagogic culture and high effectiveness of the pedagogic labour.

Keywords: the person of A.S. Makarenko, pedagogic mentality, collective, the instrument of mentality, examples of pedagogical mentality, disjunctiv, undisjunctive.

Одержано редакцією 18.01.2008.

УДК: 371.13 (043) 101.1

Л.Ф. ПАШКО

ПЕДАГОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ А.С. МАКАРЕНКА

Резюме. У статті висвітлюється проблема становлення педагогічного мислення сучасного педагога на основі філософських ідей А.С. Макаренка. Наводяться приклади впливу ідей відомих філософів на формування світогляду видатного педагога.

Ключові слова: педагогічне мислення, світогляд, філософські ідеї, педагогічна доцільність, колектив, відповідальність.

Ідеї А.С. Макаренка у контексті становлення педагогічного мислення сучасного вчителя мають велике значення. Формування педагогічного світогляду видатного педагога відбувалося під впливом багатьох

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ	4
<i>Малафійк І.В.</i> Антон Семенович Макаренко і педагогічне мислення.	7
<i>Пашко Л.Ф.</i> Педагогічне мислення сучасного вчителя в контексті філософського світогляду А.С. Макаренка.	9
<i>Фролов А.А.</i> Социально-педагогическое мышление А.С.Макаренко: базовые понятия педагогики, их структура.	12
<i>Семенюк-Іванюк Л.Ю.</i> Ідеї розвитку педагогічної логіки А.С. Макаренка в умовах сучасних педагогічних інтерпретацій.	14
<i>Терешко Л.В.</i> Проблема соціально-педагогічної технології у педагогічній спадщині А.С.Макаренка.	19
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ідеї синтетичної педагогіки А. С. Макаренка в контексті ноосферної освіти.	21
<i>Колесніков С.А.</i> Спільна робота сім'ї та школи з формування музичної культури молодших школярів у світлі педагогічної концепції А.С. Макаренка.	24
<i>Симоненко Л.І.</i> Соціальний захист дітей та молоді в аспекті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка.	27
<i>Малафійк І.В.</i> Розвиток знання - провідна ідея сучасної дидактики.	29
<i>Колос Ю.З.</i> Педагогічне мислення викладача вищої школи в контексті формування інформаційно-технологічної компетентності студентів.	39
<i>Тимошук Л.В.</i> Формування досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу у педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	41
<i>Илалтдинова Е.Ю.</i> Официальная педагогика и общественно-педагогическая инициатива как факторы развития педагогической теории (постановка проблемы).	44
<i>Яковенко К.Ю.</i> Формування педагогічного мислення майбутніх соціальних педагогів у процесі вирішення педагогічних ситуацій у роботі з обдарованими учнями у загальноосвітніх навчально-виховних закладах.	46
<i>Крат І.В.</i> Школа і освіта на Волині напередодні створення Едукаційної комісії (1773 р.).	47
<i>Джеджерера О.В.</i> Громадські об'єднання як засіб творчої активізації студентів.	51
<i>Джеджерера К.В.</i> Комунікативний потенціал громадських студентських об'єднань.	55
<i>Останчук М. В.</i> Цілісне мислення при розвивальному навчанні.	60
<i>Єфремов С.В.</i> Інтеграція у змісті професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Формування національних цінностей в учнів у контексті сучасного педагогічного мислення.	69
<i>Борисюк Л.Р.</i> Наукові принципи роботи педагога з обдарованими дітьми.	72
<i>Шокало А.В.</i> Практичний досвід формування сучасної мовної освіти у Франції.	75
<i>Галатюк Ю.М.</i> Теоретичні й методичні аспекти формування інтелектуальних умінь у контексті навчально-пізнавальної діяльності.	78
<i>Онопрієнко О. В.</i> Проектна діяльність як інтегративна модель навчальної діяльності молодших школярів.	84
<i>Щербаківа К.Й., Зайцева Л.І.</i> Сучасні підходи до навчання старших дошкільників розв'язання арифметичних задач.	87
<i>Юринець О.</i> Формування педагогічної відповідальності студентів коледжу.	90
<i>Пелех Ю.В.</i> Формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.	94
<i>Тадєєва М.І.</i> Історико – педагогічний досвід становлення іншомовної освіти в Росії та Україні (XVIII – XIX століття).	97
<i>Петрук Л.П.</i> Місце та роль риторики у формуванні мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю.	100
<i>Винар В.П.</i> Формування творчого мислення майбутніх вчителів початкової школи як передумова розвитку творчого потенціалу особистості.	103
<i>Свіриць К.О.</i> Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи у контексті сучасного педагогічного мислення.	105
<i>Тадєєв П.О.</i> Різні підходи до поняття «обдарованість» в психолого-педагогічній науці США.	109
<i>Бордюк М.А.</i> Парадигма вивчення природознавства студентами гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів в умовах нового інформаційного простору.	113
<i>Яницур М.С., Єзерська Н.Р., Зброжек Д.Г.</i> Підготовленість майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.	115
<i>Цимбалару А.Д.</i> Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування.	121
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна педагогічна діяльність як чинник розвитку освітніх систем.	127

Косарева О.І. Роль стилів сімейного виховання у виникненні конфліктної поведінки в дошкільному віці.	132
Щербакова Н.М. До вивчення особливостей пізнавальної самостійності учнів 7-9 класів.	136
Забута Т.В. Дитяче самоврядування в педагогічній теорії та практиці: ретроспективний огляд.	140
Мельничук Л.В. Соціальний розвиток молодших школярів у світлі педагогічного досвіду А.С. Макаренка.	147
Трофимчук О.І. Етнопедагогічні основи у вихованні музикантів-інструменталістів.	150
Михайлова Л.І. Проблема моральної свідомості у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського.	153
Примак О.П. Формування в учнів початкової школи уміння вчитися в процесі вивчення табличних випадків арифметичних дій.	157
Марко В.Ю. Поняття духовності сучасного вчителя.	163
Фарина Н.П. Виховання студентської молоді в контексті творчого шляху Володимира Івасюка.	166
Тепла М.Й. Психолого-педагогічні особливості спілкування та спільної діяльності дошкільника з дорослими та однолітками.	168
Відомості про авторів.	172

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Малафійк І.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.09.2008 р. Підписано до друку 31.10.2008 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 26,2. Обл. вид. арк. 26,7. Замовлення № 69/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 40.— Рівне: РДГУ, 2008.
— 176 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20